

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

Sámediggi
Sámedigge
Sámiediggie
Saemiedigkie

Förtydligande till Sametingets förslag från Sametingets plenum om hur samebyarnas interna organisation, beslutsfattande och regler för medlemskap bör utformas

Denna promemoria ska läsas som ett förtydligande till Sametingets förslag (daterat 2023-05-10) från Sametingets plenum om hur samebyarnas interna organisation, beslutsfattande och regler för medlemskap bör utformas.

Ambitionen är inte att formulera lagtext, utan förtydliga Sametingets inställning och viljeinriktning.

Samebyns åretruntmarker i dokumentet inkluderar renbetesfjällen.

Förslag till namn på samebyns delar

Sametinget föreslår benämningar enligt nedan. På sikt kan samebyns olika delar översättas till olika samiska varieteter.

- Hela samebyn = **Samebyn**
- Renskötselutövande delen av samebyn = **Siida**

Inledning

Rennäringen skall bedrivas med bevarande av naturbetesmarkernas långsiktiga produktionsförmåga så att dessa ger en uthålligt god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. För att skydda den biologiska mångfalden och naturliga livsmiljöer skall omedelbara och betydande åtgärder vidtas för att minska förstörelsen av naturliga livsmiljöer.

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

Ekosystem och biologisk mångfald integreras i denna lokala förvaltning. Samtidigt skall de finansiella resurserna tillförsäkras och garanteras för att kunna bevara, revitalisera och hållbart fortsätta och nyttja ekosystem samt den biologisk mångfalden under utövande av samisk kultur och näringsutövande. Renskötselrätten får ej upplåtas så att den biologiska mångfalden förstörs.

Sametingets förslag är att samebyns verksamhet och ansvarsområde breddas på så sätt att samebyn även ska tillvarata medlemmarnas rätt till sin kultur och sina traditioner i gemenskap med andra samer. Förslagets formulering bygger på samers grundläggande mänskliga rättigheter och urfolksrättigheter och kommer bl.a. av FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter, artikel 27. Detta utgör således grunden i Sametingets förslag. Sametinget vill med förslaget se till att samers rättigheter i praktiken hanteras och respekteras av en ny renskötsellagstiftning.

Renskötselrätten tillkommer det samiska folket och grundas på urminneshävd.

Medlemskap i en sameby kan utövas i två olika former, som medlem eller renägande medlem.

Det ska enbart vara tillåtet att vara medlem i 1 sameby åt gången.

Hela samebyn som omfattar alla medlemmar kallas i förslaget för "samebyn".

Interna renskötselfrågor, rörande samebyns organisering av renskötseln, samt renskötselns utövning, ska beslutas av de renskötande medlemmarna själva. Detta sker inom en egen organiserad form inom samebyns konstruktion, här kallad "siida".

Övriga frågor beslutas av hela Samebyn.

Samebyns styrelse ska väljas av samebyns årsstämma och bestå av 7 ledamöter, varav minst tre ska vara medlemmar inom Siidan.

Minst tre ledamöter ska bestå av medlemmar utanför renskötseln.

I alla frågor som inte direkt berör Siidans renskötselplanering, har alla medlemmar över 18 år rösträtt, med 1 röst / medlem.

Röstning via fullmakt är inte tillåten.

Alla medlemmar över 18 år ska kallas till årsstämman.

Årsstämma och årsstämlobeslut, samt enskilda beslut fattade av styrelsen, som berör enskild medlem, kan överklagas till Sametinget.

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

Medlemskap i sameby

Medlemskap i sameby enligt huvudförslaget ska förstås som:

Samebyns årsstämma kan anta sökande som medlem i samebyn.

Samebyn kan avslå ansökan om medlemskap endast om sökanden inte uppfyller kriterierna för medlemskap.

Samiska förfäder i punkt 1 ska när det gäller generationer förstås på samma sätt som generationskravet i Sametingslagen, dvs. den sökande ska kunna styrka/härleda att dennes samiska mor- eller farföräldrar varit verksamma i det aktuella området.

Ärendet kan överklagas till Sametinget av den sökande.

Antagande av annan same

Samebyns årsstämma kan anta annan same, än den som härrör från området. (§12 RNL)

Den sökande skall då uppfylla kriterierna i övrigt, om rätt till medlemskap i en sameby.

Att kunna hänvisa till att dennes far- eller morföräldrar varit verksamma inom ett annat specifikt område, i enlighet med tidigare angivna, samt kunna uppfylla kriterierna för att upptas i Sametingets röstlängd.

Samebyns årsstämma kan neka annan same medlemskap i samebyn.

Ärendet ska kunna överklagas till Sametinget av den sökande, eller av annan enskild medlem inom samebyn.

Renskötselutövning inom samebyn

Renskötsel bedrivs inom Siidan. I Siidan ingår alla som äger renar märkta i ett registrerat renmärke och som betar inom samebyns åretruntmarker.

Registrering av renmärke

Renmärke får registreras för den som är medlem i samebyn och avser att med egna renar delta i renskötseln. Siidan och samebyn ska yttra sig i ärendet.

Beslut om registrering av renmärke och medlemskap i Siidan fattas av Sametinget.

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

Det är endast tillåtet att som medlem inneha 1 registrerat renmärke.

Renägande / renskötande medlem

Renägande medlem / renskötande medlem, ska solidariskt dela på de kostnader som drabbar renskötseln kollektivt, där renägarens renar omfattas av den gemensamma rendriften inom Siidan.

Underskott inom Siidan, om budget överskridits skall bekostas av renägarna och fördelas efter renlängd.

Ärendet ska kunna överklagas till Sametinget

Röstningsförfarande inom renskötselns utövande

Samtliga renägare inom Siidan har rösträtt i de frågor som berör renskötselns utövande.

Siidan ska fastställa renlängden.

Röstetal regleras efter fastslagen renlängd.

Röstning kan inte ske via fullmakt.

Föräldrar som har minderåriga barns renar i sin vård, äger rätt att rösta för deras räkning.

Frågor inom Siidan, som även omfattar övriga samebyn, ska beslutas av Samebyns styrelse, alternativt årsmötet.

Siidan ska inom sig, välja en egen styrelse, samt hålla årsmöte 1 gång per år och samtliga renägare över 18 år ska kallas.

Frågor inom Siidan, som även omfattar övriga samebyn, ska beslutas av Samebyns styrelse, alternativt årsmötet.

Oenigheter inom röstningsförfarande, ska kunna överklagas till Sametinget.

Skötesrenägare

Skötesrenägare skall i lagens mening endast vara, renägare som inte omfattas av renskötselrätten, dvs. renägande icke-samer. Dessa ska endast tillåtas inom Norrbotten / koncessionsbyarna.

Övriga samiska renägare omfattas av §11 p1, p2, p3, (RNL 1971).

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

Renlängd

Alla renar som betar inom samebyns gemensamma åretruntmarker, märkta i registrerade renmärken inom samebyn, skall tas med på renlängden, när renräkning sker.

Ingen renägare ska kunna undgå, eller nekas att dennes renar tas upp på renlängd.

Siidans fastställande av renlängd ska kunna överklagas till Sametinget.

Fördelning av rovdjursersättning

Alla renägande medlemmar inom Siidan, har rätt att få sin del av ersättningen utbetald i enlighet med renlängden.

Skötesrenägare av icke-samisk härkomst, inom de områden där detta är tillåtet, har även de rätt till ersättning. Deras krav ska då företrädas av deras skötare / den renskötande medlemmen.

Om Siidans renägande medlemmar i konsensus, beslutar att ersättningen används kollektivt, ska detta kunna göras.

Beslutet ska kunna överklagas till Sametinget.

Fördelning av kostnader

Kostnader för samebyns administration och utgifter ska vid underskott fördelas lika mellan samtliga medlemmar.

Om jakt och fiske

Jakt och fiske ingår i den urminneshävdgrundade samiska rätten (renskötselrätten). Idag görs ingen närmare uppdelning än att rätten gäller inom samebyn. Förslaget bygger på att rätten i princip gäller inom hela byn (när renskötsel är tillåten) men att förvaltningen av medlemmarnas rättigheter till jakt och fiske bör omfattas av lämpliga regleringar. Därför skiljer man på småvilt och älg (och annat högvilt och stora rovdjur). Samt att en reglering av jakt/fiske förtydligas av en uppdelning i:

- jakt/fiske för **eget uppehälle** (t.ex. rätt att "ta kokfisken"),
- jakt/fiske för **husbehov** (sitt och familjens mathushållning under året, inkluderat fiske med nät) samt

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

- jakt/fiske för **avsalu**.

Enligt samisk traditionell naturresursförvaltning jagar/fiskar familjer inom särskilda, av tradition använda, områden/vatten. Det finns oftast en tydlig informell fördelning inom samebyområdena. En sådan traditionell förvaltningsmodell bygger på att jakten/fisket sker på ett långsiktigt hållbart sätt där rättighetshavaren är mån om att bevara och utveckla resurserna (bestånden av vilt/fisk) för sitt eget och kommande generationers gagn.

Med en "utvidgad" sameby är det särskilt viktigt att en sådan ordning kan upprätthållas och den bör därför formaliseras (utan att en kommande lagtext ska vara för detaljerad). Samebyn föreslås besluta om vilka områden/vatten som respektive medlem har rätt att nyttja för husbehov och ev avsalu. Samebyn kan inte neka medlem som "lever och verkar" inom samebyns åretruntområde rätt till jakt/fiske för husbehov inom de områden/vatten som denne eller dennes familj/förfäder nyttjat före RNL togs i bruk 1971. Övriga medlemmar kan inte nekas rätt till jakt/fiske för eget uppehälle inom sådana områden.

Jakt/fiske för eget uppehälle i samband med renskötselarbete eller annat arbete för byn gäller alla medlemmar inom hela samebyn.

Rätt till småviltsjakt / jakt och fiske

1. Medlem i sameby, har rätt till jakt på småvilt och fiske för **eget uppehälle**, i det område inom samebyn som dennes förfäder/släkt, har jagat och fiskat på, innan 1971.
2. Medlem i sameby som lever och verkar inom samebyns åretruntmarker, har rätt till jakt på småvilt, och fiske för **husbehov/nätfiske**, inom det område inom samebyn som dennes förfäder/släkt, har jagat och fiskat på, innan 1971.
3. Medlem i sameby som lever och verkar inom samebyns åretruntmarker, och som innehar registrerad F-skatt, för traditionell samisk näringsutövning, kan även jaga och fiska för avsalu, inom det område som dennes förfäder / släkt, har jagat och fiskat på, innan 1971.

Tillägg punkt 3: Samebyns årsstämma, ska kunna göra inskränkningar i vad som anges under punkt 3, om särskilda skäl föreligger. Ett sådant beslut kan överklagas till Sametinget. Samebyn kan ej hindra medlem som lever och verkar inom samebyns åretruntmarker avsalu i ringa mängd som enligt gällande regler kan ske skattefritt. Avsalu för ekonomisk behållning regleras av annan lagstiftning.

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

Rätten till älgjakt

Medlem i sameby som lever och verkar inom samebyns åretruntmarker, har rätt att jaga älg på mark som står under statens omedelbara disposition och mark som förvaltas av statliga bolag, inom det landområde som dennes förfäder / släkt har nyttjat innan 1971, eller inom de jaktområden som de nyttjar idag via upplåtelse, eller som licensområde.

De samer och övriga orsbor som inte tillhör samebyn, men lever och verkar i området, förbehålls rätten att jaga älg i de jaktområden som de idag nyttjar, via upplåtelser eller på privatmark.

Upplåtelsejakt och fiskeupplåtelser i övrigt

Samebyns styrelse har rätt att efter delegation från årsstämman, förorda upplåtelser till övriga jägare och fiskare som inte omfattas av ovan nämnda kategorier gällande medlemskap i sameby.

Beslut om upplåtelser fattas av Sametinget

Rätt till vedbrand samt tagande av slöjdvirke etc

Medlem som bor inom området, har rätt till vedbrand på mark som står under statens omedelbara disposition och mark som förvaltas av statliga bolag.

Medlem har rätt att hämta slöjdvirke på mark som står under statens omedelbara disposition och mark som förvaltas av statliga bolag.

Medlem som bedriver en traditionell samisk kultur-och näringsutövning, har rätt till virkesuttag för uppsättning av byggnad som används för utövandet eller för renskötseln.

Medlem som restaurerar sin släkts viste, har samma rätt som ovan.

Ovanstående sker efter samråd med skogsförvaltare på anvisat område.

Rätt att uppföra byggnad för näringsutövning / rätt att återuppbygga / underhålla släktens viste / renvallar etc

1. Renägande medlem som har behov av byggnad har rätt att uppföra renvaktarstuga, att användas i renskötsel / jakt och fiske för sig och sin familj.

SÁMEDIGGI/SAMETINGET

2. Medlem i samebyn som lever och verkar inom samebyns område och bedriver samisk traditionell näringsutövning och har en betydande del av sin utkomst från jakt och fiske, samt har behov av byggnad, har med samebyns godkännande rätt att uppföra byggnad att användas för övernattning vid näringsfång/kulturutövning. Detsamma gäller sådan medlem med samisk livsföring som har en betydande del av sin eller sin familjs samiska hushållning från jakt och fiske.

3. Medlem har rätt att återuppbygga eller restaurera befintligt viste, renvallar eller byggnader, som använts av dennes släkt inom samebyns område, att brukas av sig och sin familj.

Samebyns årsstämma, ska vara den församling som godkänner plats och förordar ev. bygglov, undantaganden från strandskydd, eller anföra eventuella hinder mot att byggnad uppförs på den angivna platsen inom samebyns område, på mark som står under statens omedelbara disposition och mark som förvaltas av statliga bolag inom åretruntområdet.

Samebyns årsstämma kan delegera ansvaret till styrelsen.

Uppförda byggnader inom samebyn, enligt punkterna 1, 2, och 3, får ej användas för uthyrning, om inte samebyn beslutat om annat.

Ärendet ska kunna överklagas till Sametinget.